

Trädplan

Kyrkogårdens träd – historik

Gamla Begravningsplatsen anlades 1801 och togs i bruk 1802. Det hade då i många år saknats en kyrkogård/begravningsplats i Landskrona efter beskedet att S:t Johannes Baptistes kyrka ifrån 1400-talet skulle rivas ned och så även kyrkogården omkring denna, då stadens befästningar och vallgravssystem skulle byggas ut. Som ersättning skulle staten och krigsmakten bygga en ny kyrka åt innevånarna i Landskrona.

Det blev Sofia Albertina, vars grundsten lades 1754. Då den byggdes på Sandgrundet och då byggnadstiden för själva kyrkan pågick i många decennier skedde ingen utfyllnad runt kyrkan och den planerade kyrkogården kom aldrig till stånd.

Då vi nu börjar närma oss slutet av 1700-talet hade diskussioner uppstått om det var lämpligt att begrava de döda inne i kyrkorna, som hade eftertraktats av de välborna. Det diskuterades också mycket omkring hälsoperspektiv, angående var och hur kyrkogårdar skulle anläggas i städerna.

Då detta var känt av landskronaborna valde man, när mark i Walklingelyckan i Fröjdenborgsvången blev ledig, att köpa in denna och som en av de första städerna i Sverige anlägga en ny begravningsplats utanför staden.

Namnet på denna blev Nya Begravningsplatsen då den som funnits och rester fanns kvar av i nuvarande Stadsparken, kallades för Gamla Begravningsplatsen ända fram till 1869, då den fick namnet Stadsparken. Detta blev Landskronas första parkanläggning som sedan efterföljdes av den första delen av Slottsparken 1880.

På den vi idag kallar för Gamla Begravningsplatsen skedde trädplantering under de första decennierna på 1800-talet av alm i gränsen på anläggningen. När kyrkogården utvidgades första gången redan 1824 kompletterades den av plantering av alm och sykomorlön. Detta var trädslag som spreds naturligt i landskapet och det var lätt att få tag i material eller var de kanske var så att man till den första planteringen, fick material i samband med anläggandet av Karlsund 1813-15.

Det fanns vid den här tiden en stadsplantör anställd och det var också han, J. P. Espelund som planterade häckomgärningen med hagtorn efter utvidgningen 1824. Han hade anställts av staden för att sköta stadsplanteringen i Karlsund och bodde i skogsvaktarebostället, det som idag är Verdanditorpet.

Den sista utvidgningen skedde 1860 och det totala måttet på begravningsplatsen blev nu 115x115 meter och begravningsplatsen var indelad i 8 rektangulära och 4 kvadratiska kvarter.

I den norra delen fanns antagligen problem med vattenförande mark och det planterades en björkdunge på detta område en bit in på 1900-talet. Detta skedde säkerligen i syfte att björkarna skulle kunna binda en del av fuktigheten. Här hade under 1600-1700-tal funnits vattenbassänger och området norrut sluttar ner mot denna plats.

Fotot taget från S:t Eriks gränd, som blev Gjørloffsgatan. Till vänster ligger Suellska Stiftelsen och staketet till höger, hör till Eriksgården. Husen vi ser till höger gränsar idag till Almstigen och trädraden framför utgör gränsen till Gamla Begravningsplatsen. På den tomma ytan byggdes först den nya Suellska Stiftelsen 1926 och sedan Församlingshemmet 1982. Foto: Landskrona Museum, 1900.

Här ses trädraden med Landskronas äldsta träd vid detta tillfälle omkring 1950. Vi ser Suellska Stiftelsen sticka fram till vänster och det lilla huset är kyrkvaktmästarbostaden byggt 1825.

Foto: Landskrona Museum.

De enda kvarvarande trädet från trädraden från 1815/1830 på föregående bilder, en pampig sykomorlön, planterad omkring 1830 och den är idag snart 200 år gammal. Foto: Lars Wall

Längs Eriksgatan som tidigare har hetat både Landsvägen, Smedjegatan och Norra Infartsgatan planterades också almar och denna rad fortsattes med när begravningsplatsen utvidgades på 1860-talet. Efter denna utvidgning tror vi att gjutjärnsstaketet längs gatan tillkommit.

Denna trädrad togs bort omkring 1980 och ersattes med 20-åriga lindar som flyttades med träd-flyttmaskin från Landskrona Kyrkogård. Arbetet utfördes av Jungs Trädflyttning i Stockholm.

Här ses några almar som planterats längs en gång i den äldsta delen. Foto: Lars Wall, 1998.

Begravningsplatsen blev alltså några år efter anläggandet planterad med skogsalm i yttergränsen och längs gångarna. Vid utvidganden 1820-tal och 1860-tal planterades fler skogsalmar men också sykomorlön. När vi så småningom kommer in på nästa sekel har träden börjat växa till sig ordentligt och platsen får nu en skogskaraktär med alm och sykomorlön.

Träden som framåt slutet av 1900-talet kom att bli Landskronas äldsta och pampigaste träd, cirka 180-190 år gamla. Almarna drabbades under 1990-talet av almsjuka och dog efterhand. Den sista almen togs ner under 2004. Det finns flera drygt 150-åriga sykomorlönnar kvar i anläggningen idag.

Den sista almen på Gamla Begravningsplatsen, där stubben utformades till en ängel av motorsågskonstnären Daniel Andersson i slutet av december 2004. Foto : t v Lars Wall och ovan Landskrona Posten.

Gamla Begravningsplatsen var aktiv från 1802 och in på 1880-talet, och den Nya Begravningsplatsen /Landskrona Kyrkogård togs i bruk 1877. Under 1900-talet så utarmades efterhand begravningsplatsen på gravvårdar, då en del flyttades till den Nya Begravningsplatsen och andra återlämnades eller återtogs.

I mitten av 1900-talet återstod ett sjuttioal gravvårdar och de stora träden hade bildat ett heltäckande tak, så upplevelsen blev att man gick in i en skog. Gräsmattorna klipptes extensivt och lökfloret från början av 1800-talet klarade sig rätt så bra, då gräsmattorna i stort sett inte gödslats under de drygt 200 år som begravningsplatsen funnits.

Gamla Begravningsplatsen avsattes 1946 som kulturresevat efter det att Almstigen hade anlagts på före detta begravningsmark. Senare har parkeringsplatser anlagts i den södra delen och Landskrona Stad har en elcentral i gränsen också i söder.

Flygfoton från Landskrona Stads GIS-portal, överst 1940-tal och underst 1962 där vi kan se att platsen är rik på träd, som blev ännu mer påtagande fram till 1990-talet.

När almsjukan gjorde sitt inträde under 1990-talet och begravningsplatsen sköttes enligt lågbudgetprincipen ansåg dåvarande kyrkogårdschefen Pål Reijer att platsen behövde ett lyft. Han ansåg också att det vore trevligt om landskronaborna kunde ta sig an platsen och utarbeta något förslag för framtiden. Därför inbjöds till ett upptaktsmöte i april 1997 under rubriken "Gamla Begravningsplatsen - vad vill vi med den?"

Detta resulterade i en studiecirkel som pågick under några år, fram till 2000.

Utgångsläget såg ut så här; det gick att skönja en del gångar, några flyttade lindar utefter gångarna fanns kvar sedan alla almar utom en försvunnit. I övrigt var det gräsmatta som klipptes kort hela året.

Gamla Begravningsplatsen i slutet av 1990-talet. Foto: Lars Wall

Foto: Flygfoto 2010. Landskrona GIS-portal, Landskrona Stad

Studiecirkeln utarbetade förslag för Gamla Begravningsplatsen som bl a omfattade att en del gångar återupprättades, nya bänkar och informationstavlor sattes upp, gräsmattor fick växa så lökfloran från början av 1800-talet åter fick en chans att blomma under våren, träd och buskar planterades och gjutjärnsstaketet längs Eriksgatan blev renoverat.

Planteringen av träd tog sin början 1999 med att studiecirkeln planterade sitt vårdträd, en rödblåg skogslönn - *Acer platanoides* 'Royal Red'. Det bestämdes ganska omgående att vi skulle plantera svensk pelaridegran i den första korsaxeln från 1802 för att ge platsen en tydlig gestaltning. Valet föll på en hybrid framtagen av Holger Jensen på Ramlösa Plantskola, *Taxus baccata* 'Columnaris Suecica' som är en smal tätvuxen hybrid mellan irländsk idegran och en vild idegran som härstammar från Omberg.

I den södra delen planterades inne på den nuvarande platsen en trädrad, som ersättning för den som vuxit fyra meter söderut och som härstammade från 1815/1830. Valet av träd till denna trädrad, föll på en steril hästkastanj - *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii' - fylldblommig hästkastanj, vilket innebär att den inte sätter frukt med tanke på parkeringsplatsen här intill.

Planteringen av träd och buskar har fortsatt under 2000-talet, varav kan nämnas flera magnolior, ett näsduksträd, kryptomeria, jättetuja, ullungrönn, sydbok och kinesisk kornell. Några lindar flyttade från Landskrona Kyrkogård togs bort och fler svenska pelaridegranar planterades i huvudgången 2006. Det bildades nu en korsgång som ger platsen en tydlig gestaltning.

Miljöbilder Från Gamla Begravningsplatsen. Foto: Lars Wall

I gräsmarken blommar under våren flera ovanliga lökväxter som italiensk scilla ,scilla bifolia, aftonstjärna, morgonstjärna och vildtulpan, vilka är planterade under 1800-talets första hälft.

Aftonstjärna, italiensk scilla och vild- eller skogstulpan. Foto: Lars Wall